

Uzgoj, obukai ocjenjivanje pasa foksterijera

Dolenec Večenaj, Antun

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:178746>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Antun Dolenc Večenaj

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj, obuka i ocjenjivanje pasa foksterijera

Završni rad

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Antun Dolenc Večenaj

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj, obuka i ocjenjivanje pasa foksterijera

Završni rad

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Antun Dolenc Večenaj

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj, obuka i ocjenjivanje pasa foksterijera

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. izv. prof. dr. sc. Ivica Bošković, mentor
2. prof.dr.sc. Tihomir Florijančić
3. doc.dr.sc. Marin Kovačić

Osijek, 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij, smjer Zootehnika

Ime i prezime: Antun Dolenc Večenaj

Uzgoj, obuka i ocjenjivanje pasa foksterijera

Sažetak: Tema ovog završnog rada je uzgoj, obuka i ocjenjivanje pasa foksterijera. Pod pasminom foksterijera podrazumijeva se kratkodlaki i oštrodlaki foksterijer. Pasmine foksterijera potječe iz Velike Britanije, no možemo ih pronaći i u drugim europskim zemljama. Teme koje ćemo u daljnjem tekstu objasniti su sljedeće: podrijetlo psa, povijest same pasmine, pravni propisi koja je u Republici Hrvatskoj regulirana uporaba pasa u lovu, kratkodlaki i oštrodlaki foksterijer, njihove vanjske karakteristike te uzgoj, obuka i ocjenjivanje same pasmine.

Ključne riječi: pas, foksterijer, uzgoj, obuka, ocjenjivanje.

22 stranice, 7 slika, 18 literaturnih navoda.

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta Agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

BSc Thesis

Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Undergraduate university study in Agriculture, course: Zootechnique

Antun Dolenc Večenaj

Breeding, training and gradeing of fox terriers

Summary: The topic of this final paper is breeding, training and gradeing of fox terrier dogs. Fox terrier breed are short-haired and sharp-haired fox terrier. The fox terrier breed originates from Great Britain, but we can also find them in other European countries. The topics that we will explain below are the following: the origin of the dog, the history of the breed itself, legal regulations that regulate the use of dogs in hunting in the Republic of Croatia, short-haired and sharp-haired fox terrier, their external characteristics and breeding, training and gradeing of the breed itself.

Keywords: dog, fox terrier, breeding, training, gradeing

22 pages, 7 pictures, 18 references.

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. PODRIJETLO PSA	3
3. POVIJEST PASMINE	6
4. PRAVNI PROPIS KOJIMA JE U REPUBLICI HRVATSKOJ REGULIRANA UPORABA PASA U LOVU	9
5. KRATKODLAKI I OŠTRODLAKI FOKSTERIJER.....	11
5.1. Kratkodlaki foksterijer	11
5.2. Vanjske karakteristike kratkodlakog foksterijera	12
5.3. Oštrodlaki foksterijer	13
5.4. Vanjske karakteristike oštrodlakog foksterijera.....	14
6. UZGOJ.....	16
6.1. Bolesti	19
6.1.1. Bolesti zubiju.....	19
6.1.2. Očni problemi	19
6.1.3. Alergije.....	19
6.1.4. Problemi koljena, displazija kukova i laktova	20
7. OBUKA	21
8. OCJENJIVANJE.....	23
8.1. Ispit rada pod zemljom na lisicu	23
8.2. Ispit rada nad zemljom na divlju svinju.....	24
8.3. Rad na krvnom tragu.....	26
9. ZAKLJUČAK.....	27
10. POPIS LITERATURE	28

1. UVOD

U ovom završnom radu govorit će se o pasmini foksterijera, kratkodlakim i oštrodlakim. Na samome početku spomenut će se podrijetlo psa i povijest pasmine koja nam je bitna kako bismo odmah na početku bili upoznati s istom. Zatim će biti riječ o pravnim propisima kojima je u Republici Hrvatskoj regulirana uporaba pasa u lovu. Potom slijedi poglavlje o kratkodlakim i oštrodlakim foksterijerima. Sljedeća poglavlja koja će se spomenuti u ovome radu su uzgoj, obuka i ocjenjivanje same pasmine.

Riječ pas dolazi iz latinske riječi *Canis*. Istraživanja govore kako je pas prva pripitomljena vrsta životinje. Pas je jedina životinja koju prati uzrečica “najvjerniji čovjekov prijatelj”, te se kroz povijest možemo primijetiti neraskidivu vezu između čovjeka i psa. Prisjetivši se psa u davnim vremenima možemo uočiti njegovu preobrazbu od boravka u neljudskoj prirodi do psa koji postaje terapijski pas i emocionalna podrška svojim vlasnicima. Potrebno je naglasiti da je ovdje ulogu igrala pseća inteligencija koja se svakim danom sve više razvija, prilagodba na čovjeka, ali i njegova privrženost istom. Neke pasmine zaslužne su i za odnos čovjeka i psa u lovu bez čega današnji način lova ne bi mogao biti zamisliv.

Nije na odmet spomenuti da postoje različite tehnike, elektronika i lovačko oružje koje pomaže lovcima u lovu, no i dalje ne možemo zamisliti lov bez psa. Danas lov možemo nazvati i rekreacijskim sportom gdje psi igraju veliku ulogu. Terijeri su pasmina spremna pomoći svom lovcu u lovu na jazavce i lisice u njihovim prirodnim skloništima. Terijere nazivamo radnim lovačkim psima koji se koriste za rad pod zemljom, ali i za rad na zemlji i vodi.

Potrebno je napomenuti kako su foksterijeri najčešće psi manje veličine, ali puni energije i samopouzdanja. Prvobitno su uzgajani za istjerivanje lisica no i danas ih se može pronaći kako rade upravo taj posao. Foksterijeri su psi čiji predstavnici bivaju bijele boje sa smeđim ili crnim oznakama, no mogu biti i trobojni. Kada govorimo o foksterijerima moramo napomenuti da postoje dvije podvrste: s kratkom dlakom i s oštro dlakom. Zemlja podrijetla ove pasmine je Engleska.

Kada govorimo o uzgoju foksterijera moramo pripaziti na zdravstvene probleme i starost majke, ali i oca. Foksterijer u svom leglu može imati od 3 do 6 mladunaca. Obuka foksterijera bitna je

kako bi se ova energična i razigrana pasmina mogla kontrolirati i iskoristiti na najbolji mogući način.

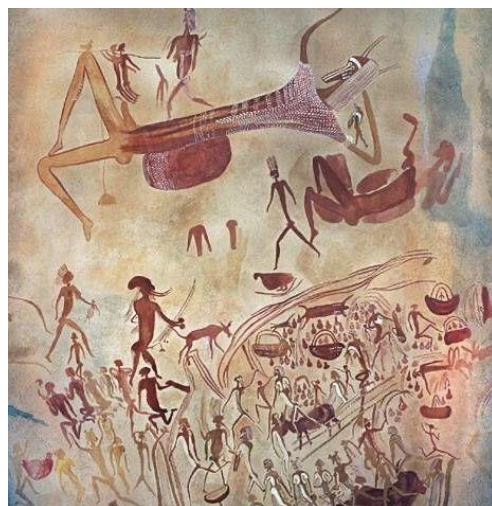
2. PODRIJETLO PSA

Krenut ćemo od samog pojma kinologije. Kinologija se može definirati kao znanost o psima i njihovim radnim sposobnostima. Dolazi od grčke riječi *kynós* što znači pas i *lógos* što znači riječ. Kada govorimo o kinologiji moramo razumjeti da ona sadržava čitavu djelatnost u korelaciji pasa, uključujući njihovu problematiku, od podrijetla i pripitomljavanja pa sve do uzgoja, obuke, fizičkih i psihičkih svojstava i dr. (Marijanović, 2017.)

Postoje različita mišljenja o podrijetlu psa. Paleontološki nalazi od prije 25 do 30 milijuna godina govore nam o prvim prisutnostima psa na zemlji. Prema tome, može se tvrditi da je u doba sisavaca živjelo i biće s karakteristikama psa. (Pugnetti, 1983.)

Autor Pugnetti (1983.) navodi kako upravo zbog toga psa možemo nazvati prvom domaćom životinjom u nizu koji će slijediti tijekom stoljeća, no potrebno je i naglasiti da je njegova evolucija bila brza. Sve ono što pas danas psihički i fizički predstavlja, potječe od vuka ili od slučajnih mutacija.

Tvrđnju da pas postoji od davnine, potvrđuju prikazi njegova lika na crtežima iz najstarijih vremena. Oko 4500. pr.n.e prikazuju se i psi dok pomažu lovcu. Crteži psa naizgled ne izgledaju prema današnjim obilježjima psa. Ipak na crtežima se ne prikazuju smo lovački psi, pronalaze se i slike psa s ogrlicom što nas vodi do zaključka da pas nije korišten samo u lovu već da se koristio i kao čuvar. (Pugnetti, 1983.)

Slika 1. Prikaz lova s psima (izvor: <https://www.pinterest.com/pin/292522938308025510/>)

Autori Tucak i suradnici (2003.) navode da kada govorimo o psima razmišljamo o pripadnicima iste biološke vrste, no u današnje vrijeme broj pasmina je raznovrstan, a različitosti u njihovom obliku, značaju, veličini i temperamentu goleme.

Charles Darwin vjerovao je da su preci pasa čagalj *Canis aureus* i vuk *Canis lupus*. Njegovo mišljenje podupirao je i Konrad Lorenz, nobelovac poznati po istraživanju ponašanja životinja. Međutim, zbog suočavanja s novim spoznajama priklonio se danas utemeljenom mišljenju da je vuk zajednički predak svim psima. (Tucak i sur., 2003.)

Slika 2. Prikaz čaglja *Canis aureus* (izvor: <https://www.inaturalist.org/taxa/483072-Canis-aureus-indicus>)

Kada se spominju radni lovački psi, odnosno pasmine, drži se da su upravo navedene pasmine uzgojene od pasa goniča. Autori Tucak i suradnici (2003.) pišu kako znanstvenici navode prehistorijskog psa *Canis f. Intermedus* kao potomka. *Canis f. Intermedus* ili psa pepeljara smatramo praocem lovačkih pasmina pasa. Ovaj je pas srednje krupne građe s lubanjom nalik onom u brakirca. Određeni znanstvenici mišljenja su da je ovaj pas sjeverno-afričkog podrijetla. (Tucak i sur., 2003.)

Već se tijekom srednjeg i novog vijeka u Europi razvilo pregršt raznovrsnih pasmina pasa. (Tucak i sur., 2003.) Svaki se od tipova razlikovao svojom građom i načinom uporabe. U razdoblju srednjega vijeka dolazi do prve značajnije podjele lovačkih pasa u odnosu na uporabu u lovu.

razdoblje srednjega vijeka dominira i po knjigama u kojima se može pronaći opis lova pomoću pasa, odnosno uporaba lovačkih pasa u lovu. (Tucak i sur., 2003.)

Lov pomoću pasa goniča nazivamo iskonski načinom lova, pa stoga psi goniči tvore najbrojniju i najstariju skupinu lovačkih pasa. (Tucak i sur., 2003.) Prema znanstvenim podacima pretpostavlja se da je u Europi uzgojeno oko 90 pasmina pasa goniča. (Tucak i sur., 2003.)

3. POVIJEST PASMINE

Naziv pasmine terijeri potječe od riječi *terra*, čije je značenje u romanskim jezicima „*zemlja*“ ili „*tlo*“. Značajke terijera su da svoju lovinu slijede u rov ili brlog, odakle ju istjeraju ili ubiju.

Iako su se mnogi jamari razvili u više europskih zemalja, većina svjetskih terijera potječe iz Velike Britanije. Njihovo ime potječe od riječi „*terra*“ što na latinskom jeziku znači zemlja. Svi su terijeri mladog postanka. Vrlo se malo spominju prije 1560. godine kad ih je britanski pisac dr. John Caius opisao kao prgave i oštre pse koji se mogu podnijeti jedino ako žive u staji (Fogle, 2007 u Janeš, 2020.). Dok su jazavčari imali glatku, priljubljenu dlaku, terijeri što ih opisuju dr. Caius i drugi britanski pisci 18. stoljeća kao Thomas Bewick imali su oštru dlaku koja je obično bila crna s paležom ili riđa. Imali su uspravne uši i živahan temperament. Ove robusne i mišićave pse privlačila je sva divljač: lisice i jazavci, ali i štakori, lasice, tvorovi, vidre, svisci, miševi i zmije. (Janeš, 2020.)

Slika 3. FCI grupa 3: Terijeri. (izvor: <https://www.thevetexpert.com/26-most-popular-terrier-dog-breeds-of-the-world-you-should-know/>)

Terijeri su uzgajani za korištenje u lovu na grabežljivce pod zemljom. Lov pod zemljom zahtijevao je da pasmine budu manjih veličina, kako bi mogli loviti lisicu ili jazavca. No pritom su morali biti jaki, hrabri i srčani. (Dakić, 2002.)

Tijekom 19. stoljeća kratkonogi su terijeri, nošeni u torbama na sedlu, mogli pratiti lisičare u lovu. Nakon što bi goniči stjerali plijen u kut, puštali bi se terijeri koji bi okruženoj lisici zadavali *coup*

de grace. Terijeri su jednako bili zadovoljni i kao pratioci na farmama tamaneći neželjene štetočine u gospodarskim zgradama. Vrsni i svestrani, korišteni su i u sportu, npr. jorkširski terijeri. U štakorskim jamama u Velikoj Britaniji i Irskoj vlasnici su terijerima mjerili vrijeme da bi vidjeli koliko štakora mogu ubiti. Drugdje su se terijeri, primjerice *glen imalski*, borili međusobno ili protiv drugih životinja na otvorenim poljima ili u jamama. Pasmine za hajku na bikove prvobitno su bile veliki psi tipa mastif, a krv terijera dodana je da bi se pojačala njihova agresivnost, pa su tako stvoreni bul terijer, stafordski bul terijer i američki stafordski terijer. Bul terijera često prati najgori glas među pasminama pasa, no pouzdanom i vještom vlasniku taj pas nije opasniji od mnogih drugih pasmina iste veličine. Ono po čemu se pit bulovi razlikuju od drugih velikih i mišićavih pasmina jest njihova upornost. Kad ugrizu, ne puštaju. Kod radnih pasmina, kao što su velški i irski terijer, to se naziva srčanost. Čak i izložbeni psi moraju pokazati da su spremni napasti životinjsko skrovište. (Janeš, 2020.)

Generički, izdržljivi i kratkonogi terijeri postoje diljem Velike Britanije i Irske, no u 19. stoljeću uzgajivači su počeli uzgajati tipove terijera pa su tako nastale regionalne varijante. U Škotskoj su to bili *skyeski*, *škotski*, *sealyhamski*, *dandie dinmont* i *kernski terijeri*. Bijeli kernski terijeri postali su poznati pod nazivom zapadno-škotski bijeli terijeri. Pasmine koje uključuju terijere *paisley* i *clydesdale* nestale su iako njihova krv vjerojatno kola venama jorkširskog terijera.

Slične promjene dogodile su se i Engleskoj, Irskoj i Walesu pa je tako nastalo 29 britanskih pasmina koje i danas postoje. Mnogi od tih terijera, među kojima *velški*, *irski*, *kernski plavi*, *foks* i *erdleski terijeri*, potomci su lovačkih pasa i retrievera. Te se pasmine ne zavlače pod zemlju, već radije ganjaju, hvataju, ubijaju i donose plijen. Iako izvan Velike Britanije nišu što je zauzimaju britanski terijeri ispunjavaju jazavčari, minijturni šnauceri, njemački, austrijski i majmunski pinčevi te nizozemski smoushond, britanske pasmine su se uvozile za stvaranje novih pasmina poput češkog terijera. Britanski terijeri su genetska baza japanskog terijera te australskog i australskog svilenkastog terijera. Terijerske pasmine još se uvijek razvijaju – one obuhvaćaju kromfohrlandera u Njemačkoj te masivne ruske crne terijere koji su primjer očajničke želje bivšeg Sovjetskog Saveza da stvara najbolje i najveće. Na drugom kraju spektra razvija se minijaturizacija – minijturni pinč, engleski patuljasti terijer, minijturni engleski bul terijer, brabancon i patuljasti foks terijer – što ukazuje na uspjeh terijera kao pasa za društvo. (Janeš, 2020.)

Razlog za stvaranje nove pasmine bio je taj što su fox terijeri, koji su prethodno korišteni za lov, zbog popularnosti dosegli fazu hiperprodukcije te se počeo pojavljivati sve veći broj štenadi sa slabim lovačkim instinktima. Strastveni lovac Walter Zangenberg dobio je na poklon od jednog zoološkog vrta četiri štenca fox terijera nazvanih "Werewolf", "Rauhgraf", "Morla", "Migra" te je upravo s njima započelo stvaranje nove pasmine.. (Filipović, 2019.) postoji sistematizacija korištena u stočarstvu rađena prema uporabnoj vrijednosti i cilju uzgoja. Po njoj pse dijelimo u dvije osnovne kategorije: lovački psi (visokonogi goniči, kratkonogi goniči, jamari, krvosljednici, šunjkavci i ptičari) i ne lovački psi (službeni psi, ovčarski i pastirski psi, psi čuvari i psi za dom, hrtovi i patuljasti psi). Sve lovačke pasmine koje se uzgajaju i love u Hrvatskoj nalaze se unutar pet pasminskih skupina. (Filipović, 2019.) Lovačke skupine jesu: terijer, jazavčar, goniči i krvosljednici, ptičari, dizači i donosači te psi za vodu.

Prema podjeli objavljenoj na generalnoj skupštini FCI koja se održala 1987. godine u Izraelu, terijeri su svrstani u III. Skupinu, unutar koje možemo pronaći još četiri sekcije, i to: 1. sekcija – visokonogi terijeri; 2. sekcija – niskonogi terijeri; 3. sekcija – bull-tip terijera i 4. sekcija – patuljasti terijeri. (Tucak i sur., 2002.)

4. PRAVNI PROPIS KOJIMA JE U REPUBLICI HRVATSKOJ REGULIRANA UPORABA PASA U LOVU

U današnje vrijeme postoje razne tehnike, lovačko oružje pa i elektronika koja lovcima može pomoći kod lova, no i dalje je lov bez lovačkog psa nezamisliv. Lov je danas predstavlja oblik rekreacije, a pravi lovac danas sve više uživa u lovu kao posebnom praiskonskom odnosu čovjeka s prirodom. No u tom odnosu veliku ulogu imaju upravo i lovački psi. Lovački pas ima nekoliko uloga u lovu, a neke od njih su emocionalno-psihološka, ali i racionalizacija lova. Bez psa u lovu dolazi do velikih gubitaka divljači. Temeljem odredbe članka 66. Zakona o lovu, za lov na određenu vrstu divljači u pojedinim područjima smije se koristiti samo određena pasmina lovačkih pasa. Pasmine lovačkih pasa u Pravilniku o pasmina, broju i načinu korištenja lovačkih pasa za lov, koje se najčešće koriste u Republici Hrvatskoj, podijeljene su po sljedećim grupama: terijeri, jazavčari, goniči, krvosljednici, ptičari, donosači divljači, dizači divljači. Ako se u Republici Hrvatskoj koriste pasmine pasa koje nisu nabrojane u prethodnom popisu smatrat će se lovačkim psima ako su kao takvi evidentirani kod Međunarodne kinološke organizacije. (Tucak i sur., 2003.)

Terijeri su specijalizirana lovačka pasmina s kojom se mogu loviti jazavci i lisice u njihovim prirodnim skloništima. Terijere možemo nazvati radnim lovačkim psima koji se koriste za rad pod zemljom, ali i za rad na zemlji i vodi. (Tucak i sur., 2002.) Najznačajnija karakteristike terijera upravo su hrabrost, temperament, snažno građeno tijelo i čvrste čeljusti s jakim razvijenim zubima. Izuzetno je važno da dobri terijeri oblajavaju i blokiraju divljač, jer tako pokazuju lovcu na kojem mjestu treba kopati kako bi došao do lovine. Nažalost, ponekad terijeri i stradavaju od jačeg protivnika ili zarušavanjem zemlje u rovu. Kada se terijeri nalaze u lovu na zemlji oni hitro i okretno pretražuju teren, slijede i glasno gone divljač, ali i krvni trag ranjene životinje. (Tucak i sur., 2002.)

Kako bismo jamara mogli koristiti u lovu pas mora položiti zakonom određene ispite. Ispite pas polaže pri Hrvatskom kinološkom savezu. Pravilnikom su utvrđene obvezatne discipline koje se ispituju i ocjenjuju. Discipline koje se vrednuju su sljedeće: pretraživanje rova, ustrajnost u rovu, oštrina, glas u rovu, kvaliteta nosa, sigurnost na tragu, volja za rad na tragu, glas na tragu, sklonost za rad u vodi, vodljivost i ponašanje na pucanj. (Tucak i sur., 2002.)

Ispitivanje se ocjenjuje na način da svaka disciplina donosi određene broj bodova. Kada pas biva ocijenjen iz svih disciplina, ocjene se pomnože s koeficijentima te se dobiju bodovi za određenu disciplinu. Nakon toga zbrajaju se bodovi i izračuna prosječna ocjena. Na temelju bodova dolazi do klasifikacije u tri razreda. Rezultate upisujemo u rodovnicu psa. (Tucak i sur., 2002.)

Najveći broj različitih pasmina terijera dolazi upravo iz Njemačke i Velike Britanije, no određene pasmine mogu se pronaći i u Australiji, Tibetu te Americi. U našoj je zemlji najrasprostranjeniji njemački lovni terijer. Njegova svestranost može se očitati u radu u jami, radom u vodi i na zemlji, te mogućnošću praćenja krvnog traga. (Tucak i sur., 2002.)

5. KRATKODLAKI I OŠTRODLAKI FOKSTERIJER

Foksterijeri su pasmina jamara visoki od 37 cm do 38 cm, kvadratičastog oblika tijela. Pretežno su bijele boje sa smeđim ili crnim pjegama, a mogu biti i trobojni. (Darubuš; Jakelić, 2012.)

Rep se foksterijerima skraćuje te su većinom dugi od 12 do 15 centimetara. (Darubuš; Jakelić, 2012.) Foksterijeri su u lovištu pokretljiviji od jazavčara zbog viši nogu. Od ovih pasmina se traži da love i u vodi te da divljač iznose iz vode, dok jazavčari ne moraju u vodu. (Darubuš; Jakelić, 2012.) Životni vijek ove pasmine je od 14 do 16 godina.

5.1. Kratkodlaki foksterijer

Kratkodlaki foksterijer nije toliko poznat i raširen kao oštrodlaki foksterijer. Svoju slavu dočekaao je 1889. godine kada ga je prvi put naslikao slikar Francis Barraud. Kako bi slika postala što bolja dok je pozirao pas je slušao glas svog gospodara. (Klever, 1995.)

Matična zemlja podrijetla ovog psa je Velika Britanija. Kada govorimo o njihovom podrijetlu potrebno je napomenuti da su jamari vrlo stara pasmina. Veliki znanstvenici poput, Plinija Starijeg i Marca Pola spominju jamare kroz svoja djela, no prvog pravog terijera opisao je doktor Caius. Otada je povijest kronologije puna terijera, njihovog temperamenta, njihovih pothvata i raznovrsnih varijanti. (Pugnetti, 1983.)

Terijeri su psi koji posjeduju mnoge osobine koje su mu prije svega potrebne za napadanje. Neke od osobina su: snažna čeljust, razvijeno škarasto zubalo, fizička snaga, polet i hrabrost. Jamari su dobro građeni, elegantni i s puno snage u malom tijelu. Foksterijer ne smije biti viši od 40 cm niti težiti od 8 kg. Lubanja je plosnata i uska, gubica se postepeno sužava prema njušci. Oči su tamne, duboko usađene, sitne, vrlo živahne, uši u obliku slova V, preklopljene prema naprijed. Vrat je kod ove pasmine suh i mišićav, rep je u pravilu pokraćen na jednu četvrtinu svoje potpune dužine te je visoko nošen. (Pugnetti, 1983.)

Jamarima je dlaka glatka, bujna i tvrda, dok je temeljna boja bijela sa smeđim i crnim bojama. No može biti dvobojan i trobojan. (Pugnetti, 1983.)

Kada govorimo o naravi, već izgledom terijera možemo dobiti dojam da su vrlo živahni, veseli, simpatični i aktivni. Ponekad može biti ratoboran prema drugim psima, no kada je riječ o njegovoj obitelji veoma je privržen i voli djecu. (Pugnetti, 1983.)

Foksterijer je lovački pas za jamarenje. Sposoban je savladati lisicu, a napada i jazavca. Ipak, danas ga sve više ljudi ubraja u svoje kućne ljubimce, a sve manje u lov. Kada govorimo o hrani, vrlo je dinamičan, troši puno energije, stog mu je dnevno potrebno 250 grama mesa uz dodatak riže i povrća. (Pugnetti, 1983.)

5.2. Vanjske karakteristike kratkodlakog foksterijera

Počevši od glave, lubanja im je plosnata i umjereno uska, no postepeno se sužava prema očima. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) Trebala biti više udubljenja u profilu između čela i gornje čeljusti nego što se vidi u slučaju hrta.

Oči i rubovi trebaju biti tamne boje, umjereno male i prilično duboko usađene, pune života i inteligencije i što je moguće više okruglog oblika. Sve što se približava žutoj boji vrlo je nepoželjno. Uši bi trebale biti u obliku slova V i male, umjerene debljine, spuštati se prema naprijed blizu obraza, a ne visjeti sa strane glave kao kod hrta. Gornja linija presavijenog uha trebala bi biti znatno iznad razine lubanje. Nos je pretežno crne boje. Ono što odstupa od standarda je nos bijele boje, boje trešnje i pjegav nos. Vilice su snažne s pravilnim i škarastim zagrizom, tj. gornji zubi tijesno preklapaju donje zube i okomito su usađeni u vilice. Vilice, gornja i donja, trebaju biti snažne i mišićave, ali ne tako da na bilo koji način podsjećaju na hrta ili modernog engleskog terijera. Obrazi im nisu puni. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) Na vratu ova pasmina ima glatke linije te im je vrat mišićav, dugačak i postepeno se širi prema ramenima. Leđa su kratka i snažna. Prsa trebaju biti duboka, ali ne pretjerana. Slabine trebaju biti vrlo snažne, mišićave i vrlo blago zaobljene. Plečke trebaju biti dugačke i zakošene, dobro položene unazad, fine na vrhovima i jasno izrezane na grebenu. Laktovi bi trebali visjeti okomito na tijelo, radeći bez stranica. Prednje noge, gledane iz bilo kojeg smjera, moraju biti ravne s jakim kostima sve do stopala, pokazujući malo ili nimalo vidljivog gležnja sprijeda, te moraju biti kratke i ravne u došaplju. I prednje i stražnje noge trebaju biti nošene ravno naprijed u kretanju. Stopala trebaju biti okrugla, kompaktna i ne velika; tabani tvrdi i žilavi; nožni prsti umjereno zakrivljeni i nisu okrenuti ni prema unutra ni

prema van. Rep je prije uvijek bio skraćivan pa je on izgledao visoko nasaden i uspravno nošen. (Hrvatski kinološki savez, 2022.)

Slika 4. Prikaz kratkodlakog foksterijera (izvor: https://www.purina.hr/psi/pasmine-pasa/katalog/fox_terrier_smooth_coat)

5.3. Oštrodlaki foksterijer

Oštrodlaki foksterijer također dolazi iz Velike Britanije. Podrijetlo mu je isto kao i kratkodlakom foksterijeru. Kada govorimo o opisu potrebno je napomenuti kako su oštrodlaki i kratkodlaki foksterijeri bliski srodnici, no kinologija ih službeno razvrstava u dvije posebne pasmine. Visina oštrodlakog foksterijera ne smije prijeći 39,5 cm, a težina 8 kg. Dlaka oštrodlakog foksterijera trebala bi biti oštra, gusta, kompaktna kao vlakno kokosovog oraha, bez pretjerane kovrčavosti. Temeljna boja pasmine je bijela sa smeđim i crnim mrljama. Također autor navodi kako je potrebna posebna njega dlake i kraćenje repa. Narav i korištenje oštrodlakog foksterijera ne razlikuje se od naravi i korištenja kratkodlakog foksterijera. (Pugnetti, 1983.)

Oštrodlakog foksterijera karakterizira osobina „*na svijet donosi veselje*“. Postao je prvi ljubimac na svijetu nakon prvog svjetskog rata. Prema određenim podacima u Njemačkoj je 1949. godine bilo 10 000 legla, no za ovu pasminu to nije imalo negativnog učinka. Pasmına je postala fizički i psihički tvrda, aktivna, odlučna, ali ne i nezaustavljiva. Njegova privrženost obitelji može dovesti

i do ljubomore s njegove strane, no iznimno je dobar čuvar. Dlaku mu treba skraćivati barem četiri puta na godinu te je nekoliko tjedana nakon trimanja potrebno odstraniti mrtvu podlaku. (Klever, 1995.)

5.4. Vanjske karakteristike oštrodlakog foksterijera

Opći izgled kratkodlakog foksterijera od glave prema šapama. Lubanja je kod oštrodlakoga foksterijera potpuno plosnata kod gornje linije, blago je kosa i postepeno se sužava prema očima.

Duljina glave odraslog, dobro razvijenog psa ispravne veličine, mjerena čeljustima, od stražnjeg dijela zatiljne kosti do nosnica, trebala bi biti od 17 centimetara, a glava kuje proporcionalno je kraća. Svaka mjera veća od ove obično ukazuje na preveliki primjerak ili primjerak s dugim leđima. Kod dobro uravnotežene glave trebala bi biti mala očita razlika u duljini između lubanje i prednjeg lica. Gornja linija lubanje trebala bi biti gotovo ravna, blago nagnuta i postupno se smanjivati u širini prema očima, i ne bi trebala prelaziti 8,89 centimetara u promjeru na najširem dijelu kod odraslog psa pravilne veličine, pri čemu je lubanja kuje proporcionalno uža. Ako se ova mjera prekorači, lubanja se naziva "grubom". Iako bi se prednje lice trebalo postupno sužavati od oka prema njušci i trebalo bi se lagano spuštati na spoju s čelom. Oči su tamne i umjereno male te nisu izbočene. Svijetla boja očiju izrazito je nepoželjna. Uši su male i u obliku slova V te umjereno debele. Zalisci uredno presavijeni i padajući prema naprijed blizu obraza. Gornja linija presavijenog uha trebala bi biti znatno iznad razine lubanje. Viseće uho, koje mrtvo visi sa strane glave kao kod pasmine goniča, nije karakteristično za terijera, dok je poluuspravno uho još nepoželjnije. Nos je crne boje. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) Ono što odstupa od standarda je nos bijele boje, boje trešnje i pjegav nos. Vilice su snažne s potpunim, pravilnim i savršenim škarastim zagrizom. Nepoželjna je izražena vilica do koje dolazi uslijed prerazvijenih kostiju. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) I gornja i donja čeljust trebaju biti jake i mišićave.

Vrat mora biti čist, mišićav, pristojne dužine. Na vratu imaju glatke linije, poprilično je dugačak i bez opuštene kože pod grlom. Leđa su kratka i snažna. Izraz "opuštenost" primjenjuje se i na dio leđa odmah iza grebena kada pokazuje bilo kakvu tendenciju padanja, a također i na bokove kada postoji previše prostora između stražnjih rebara i kuka. Prsa se sastoji od dubokog prsnog koša i nisu široka. Preuska prsa su gotovo jednako nepoželjna kao i vrlo široka. Pretjerana dubina prsnog

koša prepreka je terijeru kada ide na zemlju. Prsa trebaju biti duboka, prednja rebra umjereno zaobljena, a stražnja rebra duboka i dobro zaobljena.

Rep je prije bio uobičajeno kupiran. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) Rep bi trebao biti prilično visoko postavljen i nošen veselo, ali ne uvijen. Također trebao bi biti čvrsti tj. snažan te pristojne duljine. Vrlo kratak rep nije prikladan ni za posao ni za izložbu. Gledano sprijeda, ramena bi se trebala strmo spuštati prema dolje od svog spoja, s vratom prema vrhovima, što bi trebalo zadovoljavati kriterije. Gledano sa strane, trebala bi biti duga, dobro položena unatrag i trebala bi se koso spuštati unatrag od vrha do grebena, koji bi uvijek trebao biti čisto ošišan. Laktovi bi trebali visjeti okomito na tijelo, radeći slobodno od strane. Gledano iz bilo kojeg smjera, noge bi trebale biti ravne, a kosti prednjih nogu jake sve do stopala. Najgori mogući oblik stražnjih nogu sastoji se od kratkog drugog bedra i ravnog koljena, kombinacije koja uzrokuje da stražnje noge djeluju kao oslonci, a ne kao pogonski instrumenti. Šape su okrugle s čvrstim kompaktnim, malim i dobro podstavljenim jastučićima. (Hrvatski kinološki savez, 2022.) Terijer s dobro oblikovanim prednjim nogama i šapama skratit će nokte u kontaktu s površinom tla, pri čemu je težina tijela ravnomjerno raspoređena između jastučića prstiju i pete.

Slika 5. Prikaz oštrodlakog foksterijera (izvor: <https://petface.net/fox-terijer/>)

6. UZGOJ

U kinologiji se primjenjuju četiri osnovne metode uzgoja pasa. To su: metoda linijskog uzgoja, metoda uzgoja u čistoj krvi, metoda uzgoja u srodstvu te metoda povratnog parenja.

Metoda linijskog uzgoja govori nam da se mužjak i ženka nalaze u širem srodstvu, točnije oko trećeg koljena. Upravo iz razloga što se radi o srođnicima leglo nastalo ovakvim parenjem je ujednačenije. Kod ove metode uzgoja nije dopuštena nikakva zajednička mana koja bi se mogla prenijeti na potomka. Uzgojem legla gore navedenom metodom dobivamo štence ciljanih dominantnih osobina te se upravo ta metoda preporuča za iskusne uzgajivače. (Tucak i sur., 2002.)

Sljedeća metoda je metoda uzgoja u čistoj krvi osniva se na izboru muškog partnera ženskoj partnerici, no njega s kojom ne vežu nikakve rodbinske veze barem kroz 4 do 5 generacija, što možemo vidjeti u rodovnicama mužjaka i ženke. Vanjski oblik, tj. prepoznatljiva nasljedna odlika i mana igraju glavnu ulogu kod određivanja rasplodnog partnera. Legla ošteњena ovom metodom parenja ujednačena su i ne nadmašuju kvalitetu roditelja. (Tucak i sur., 2002.)

Treća metoda naziva se metoda uzgoja u uskom srodstvu i ona se bazira na činjenici da su rasplodnjak i plotkinja u uskom srodstvu. Može se pretpostaviti da se radi o kombinacija kao što su brat i sestra, majka i sin ili otac i kćer. Navedena metoda koristi se kako bi se određeno dominantno svojstvo dodatno učvrstilo. Na taj način potomstvo postaje homozigotno za željeno svojstvo. (Tucak i sur., 2002.)

Četvrta i posljednja metoda parenja naziva se metoda povratnog parenja i njezin je cilj dobiti kvalitetno potomstvo i istančati neku kvalitetnu osobinu rasplodnjaka. Navedeno se može postići puštanjem ženke s određenim rasplodnjakom, a potom dobiveno žensko potomstvo iz istog parenja ponovno pripustimo s istim rasplodnjakom, odnosno njihovim ocem. Korisno je naglasiti da je ovo pomoćna metoda unutar metode uzgoja u srodstvu. Navedenu metodu možemo okarakterizirati kao kompliciranu i osjetljivu jer dobivamo manji broj ciljanih kvalitetnih potomaka i mnogo nekvalitetnih potomaka koji nisu za daljnji uzgoj. (Tucak i sur., 2002.)

Kada govorimo o uzgoju foksterijera, bilo riječ o kratkodlakom ili oštrodlakom, prosječna veličina legal je između 3 i 6 štenaca. Starost kuje, zdravstveni uvjeti i vrsta uzgoja igraju važnu ulogu u određivanju veličine legal. Prirodan uzgoj mogao bi dati više mladunaca u usporedbi s umjetno

osjemenjenim uzgojem. Također, starije majke sa zdravstvenim problemima mogu dati manje mladunaca nego mlađi psi.

Ženka foksterijera imat će svoj prvi ciklus tjeranja unutar šest mjeseci nakon čega će se ciklus pojaviti dva puta godišnje i trajat će u prosjeku od 18 do 21 dan. To se očituje blagim oticanjem njezine vulve i krvavim iscjetkom koji općenito traje najmanje 9 dana. Tijekom tog razdoblja ženka se, iako naizgled privlačna mužjaku, neće pariti s njim, već će odbiti bilo kakve korake.

Kako bi se izbjegle komplikacije pri porodu od iznimne je važnosti da su majka i otac dobrog zdravstvenog stanja. Prije parenja ženke foksterijera i mužjaka i ženku treba testirati na postojanje bilo kakvih potencijalnih bolesti koje mogu prevladavati u pasmini, a koje bi se mogle prenijeti na štence. Skotnost će kod ove pasmine trajati 50 – 60 dana. Kuja će postati manje pokretna i energična kao ranije. Za puni razvoj embrija zahtijevaju posebne vitamine, uravnoteženu prehranu, no i dalje se preporuča isti broj šetnji kao i prije trudnoće.

Kako se već navodi, pasmina foksterijera u prosjeku ima veličinu legla od 3 do 6 štenaca. Međutim, ženke koje prvi put imaju potomke najčešće okote 1 do 3 šteneta. U dobi od tjedan dana veterinar će kupirati repove i ukloniti petne prste na stražnjim nogama. Nakon dva tjedna potomci otvaraju oči. Ako kuja nema dovoljno mlijeka, podrazumijeva se da se štenci od prvoga dana hrane na bočicu. Kuja nakon mjesec i pol ostaje bez mlijeka te u to vrijeme štenci se počinju hraniti samostalno. Hrana koja se daje štencima trebala bi biti nasjeckana, primjerice nasjeckano sirovo meso ili kuhano meso kao dodatak kaši. Mladunci bi također trebali konzumirati mlijeko, svježi sir, kuhani žumanjak te naribano povrće. Od tri mjeseca u prehranu se uvode kosti, dok se kuhana jetra daje sa šest mjeseci. Dvomjesečni štenci hrane se do 6 puta u manjim dozama. Kako pas raste broj hranjenja se smanjuje, a porcije se povećavaju. Točnije, štenci od 6 mjeseci trebaju 3 obroka dnevno, a ono u starosti od 10 mjeseci dva obroka dnevno.

Odrasli foksterijer hraniti se može hranom pripremljenom od strane vlasnika ili sirovom i suhom hranom. Dijeta kod odraslih foksterijera uključuje kuhanu i sirovu govedinu, janjetinu, puretinu, iznutrice, svježi sir, povrće i nasjeckano voće, kaša od žitarica, kuhana riba kojoj su prethodno odstranjene kosti. Dnevni unos hrane uključuje 70 % životinjske hrane i 30 % povrća.

Za foksterijere, kako bi se spriječila prekomjerna težina, postoje dani posta na niskokaloričnom povrću i krekerima. Ne preporučuje se ostavljanje hrane na vidljivom mjestu, dok svježa voda mora biti uvijek dostupna.

Slika 6. Prikaz štenaca oštrodlakog foksterijera (izvor: <https://www.lovac.info/lovna-kinologija-lovacki-psi/lovacki-psi-pasmine/3513-ostrodlaki-i-kratkodlaki-foksterijer-wire-i-smooth-fox-terrier.html>)

Slika 7. Prikaz štenaca kratkodlakog foksterijera (izvor: <https://www.pinterest.com/pin/838232549411880463/>)

6.1. Bolesti

6.1.1. Bolesti zubiju

Pasmina foksterijera kao i mnoge druge pasmine podležne su bolestima zuba, no kod navedene pasmine veća je mogućnost dobivanja iste. Započinje nakupljanjem kamenca na zubima i napreduje do infekcije desni i korijena zuba. Ako ne spriječimo ili ne liječimo bolesti zuba, pas će izgubiti zube i biti u opasnosti od oštećenja bubrega, jetre, srca i zglobova. Sama ne higijena zubiju ove pasmine može istoj smanjiti vijek od 1 do 3 godine.

6.1.2. Očni problemi

Nažalost, oštrodlaki foksterijer može naslijediti ili razviti niz različitih očnih bolesti, od kojih neka mogu uzrokovati sljepoću ako se odmah ne liječe, a većina od njih može biti izuzetno bolna. Glaukom, stanje oka koje pogađa oštrodlake foksterijere i ljude, izuzetno je bolna bolest koja brzo dovodi do sljepoće ako se ne liječi. Simptomi uključuju škiljenje, suzenje očiju, modrenje rožnice (prozirni prednji dio oka) i crvenilo u bjeloočnicama.

Primarna luksacija leće (PLL) je nasljedna bolest, uobičajena kod žičanih foksterijera, koja uzrokuje degradaciju i lomljenje sićušnih vlakana koja drže leću obješenu u oku. Kada se to dogodi, leća pada s mjesta. Ako se dogodi da padne prema naprijed, može blokirati normalnu cirkulaciju u oku i izazvati sekundarni glaukom. Za ublažavanje boli može biti potrebna operacija uklanjanja olabavljene leće.

6.1.3. Alergije

Alergije kao što su alergija na pelud, plijesan ili prašinu izaziva svrbež kože. Ovu kožnu alergiju nazivamo "*atopija*", a foksterijer je često ima. Obično su najviše pogođena stopala, trbuh, nabori kože i uši. Simptomi obično počinju u dobi između prve i treće godine i mogu se pogoršavati svake godine. Lizanje šapa, trljanje lica i česte upale uha najčešći su znakovi.

6.1.4. Problemi koljena, displazija kukova i laktova

Ponekad čašica koljena foksterijera može skliznuti s mjesta. Tada će se primijetiti da trči i odjednom podiže stražnju nogu i preskače ili poskakuje nekoliko koraka. Zatim izbacuje nogu ustranu kako bi čašica koljena iskočila na mjesto, i opet je dobro. Ako je problem blag i uključuje samo jednu nogu, foksterijeru možda neće biti potrebno mnogo liječenja osim lijekova za artritis. Kada su simptomi ozbiljni, može biti potrebna operacija da se čašica koljena ponovno poravna kako ne bi iskočila s mjesta.

Slika 8. Prikaz skliznute čašice koljena. (izvor: <https://ahcfargo.com/client-resources/breed-info/fox-terrier-wirehaired/>)

I kukovi i laktovi izloženi su riziku od displazije, nasljedne bolesti koja uzrokuje nepravilan razvoj zglobova i rezultira artritismom. Ukočenost laktova ili kukova foksterijera može postati problem za njega, posebno kako sazrijeva. Najbolje će se primijetiti kada počine pokazivati hromost u nogama ili da mu je teško ustati iz ležećeg položaja. Mladi oštrodlaki foksterijeri mogu biti skloni bolnom degenerativnom stanju kukova zvanom *Legg-Calve-Perthesova* bolest. Točan uzrok ovog stanja još uvijek nije u potpunosti razjašnjen, ali se smatra da je problem u opskrbi kuka krvlju, zbog čega glava bedrene kosti postaje krta i lako se lomi.

7. OBUKA

Obuka lovačkih pasa zauzima vrlo značajno područje u lovnoj kinologiji, no nikako ne možemo reći da nije složeno. U današnje vrijeme sve je manji broj obučenih pasa, no njihov uzrok treba tražiti u ravnodušnosti vlasnika pasa i lovaca. (Ristić, Matejević, 2016) Autori Ristić i Matejević (2016.) u svojoj knjizi navodi da se gore navedeni slučajevi ponajviše događaju kod mladih lovaca upravo zbog toga što se u lovačkim društvima dopuštalo polaganje ispita iako nisu prošli program iz lovne kinologije i stekli potrebna znanja. (Ristić, Matejević, 2016)

Kako bi lovac bio uspješan u lovu pokraj njega mora stajati kvalitetan pomoćnik. Najbolji izbor za pomoćnika u lovu kvalitetan je i školovan lovački pas. Zlatno pravilo u školovanju lovačkog psa jest da osoba koja školuje psa s istim tim psom mora uspostaviti psihički kontakt takav da pas ima želju ispuniti naredbu svog vodiča. Najvažnije je da pas na kraju obuke određenu radnju izvršava pravilno, bez greške. (Tucak i sur., 2003.) Važno je napomenuti da vodič može obučiti psa samo ono što je psu zapisano u genima, odnosno ono što je naslijedio od majke i oca. Najvažniji zadatak vodiča je upravo te gene oblikovati kako bi oni služili lovcu u praktičnom lovu.

Nisu svi ljudi pogodni za školovanje pasa, no oni koji se nalaze u toj skupini moraju imati moralne kvalitete, dosljednost i strpljivost, čvrstu i stabilnu narav i dobre živce s pravilnim osjećajem za kaznu i nagradu u određenom trenutku. No nije štetno napomenuti da takva osoba mora imati i teorijsko i praktično znanje. Ovo su samo neke od kvaliteta koje mora imati sam vodič kod školovanja pasa. (Tucak i sur., 2003.) Pomagala u školovanju pasa su ovratnici, povodnici, predmeti za donošenje, predmeti za pokazivanje mrtve divljači, zečja koža s vrećicom za nošenje, zviždaljka, praćka, lanac za bacanje, magnetski inukator, teletakt i ostali. (Tucak i sur., 2003.)

Foksterijeri izvrsni su partneri za trening. Foksterijeru treba najmanje sat vremena treninga svakodnevno. Brzo uče i vole raditi sa svojim vlasnicima. Veoma su inteligentna pasmina i potrebna im je dobra obuka. Rana socijalizacija i obuka važni su kako bi štene izraslo u dobro psa. Izlaganjem šteneta što je moguće većem broju prizora, zvukova i iskustava dobivamo dobro uravnoteženog i sretnog psa. Kod prve vježbe ulaženja u rov potrebno je upotrijebiti psa pomagača s kojim je neiskusni pas u dobrim odnosima.

Kada govorimo o metodama najprije je potrebno upoznati psa s glasovnim metodama i opozivom bez uzice. Nakon ovog koraka potrebno je foksterijere upoznati s lovom na lisice. Lisičja koža

najbolja je kako bismo foksterijera upoznali s mirisom lisice. Kako bi se pasmina navikla na mirisi preporuča se započeti s igrom dohvatanja kože i postupno povećati načine skrivanja kože na različitim mjestima. Nakon što se psić navikao na miris lisičje kože može ga se pustiti u lov kako bi osoba koja dresira psa vidjela način ponašanja psa u divljini. Nadalje, postoje različiti mirisi lisice koji se mogu kupiti kako bi se foksterijeri naučili slijediti miris lisice. Međutim, ovaj korak potrebno je raditi noseći rukavice i čizme kako bismo što manje ostavljali ljudski miris na stazi. Od velikog je značaja lovne pse postepeno upoznavati, od najranije dobi, na pucanja. Ovu je vježbu najbolje izvoditi kada štene jede ili se igra, no isto tako potrebno je promatrati štene kako bi uvidjeli njegovu reakciju na sam pucanj. Dobra naviknutost na pucanj jedna je od najvažnijih odlika lovačkog psa, te uvelike igra ulogu na koji način će se lov završiti. Kod obuke foksterijera u radu na divlju svinju može nam pomoći pomagalo teletakt. Uređaj se sastoji od dva djela od kojih je jedan dio okovratnikom pričvršćen na psa, dok je drugi dio velik kao daljinski upravljač i njime upravlja vodič. Potrebno je napomenuti da se na prvu ne koristi teletakt već se psa pokušava upozoriti zviždanjem. Tek kada pas ne reagira na tu naredbu koristi se teletakt koji odašilja neugodan strujni udar koji traje sve dok vodič ne otpusti tipku. Savjetuje se da ukoliko vodič ne zna kako koristiti teletakt, bolje je da ga uopće ne koristi. (Tucak i sur., 2003.) Dobro školovani lovački pas mora čuvati, ali i donositi sve vrste sitne divljači. Stoga koristimo naredbu kao što je „aport“. Kod ove naredbe potrebno je pripaziti da pas ne izgubi volju, te je bitno da pas shvati da je predmet za aportiranje njegov plijen. Svaki put kada psu oduzmemo predmet potrebno ga je nagraditi omiljenom poslasticom. Mukotrpnim radom pas će savladati naredbu, a tek što savlada jednu može se preći na sljedeću. (Tucak i sur., 2003.)

Slika 8. Oštrodlaki foksterijeri u lov. (izvor: <https://www.fox-terriers.com/fox-terrier/fox-terrier.html>)

8. OCJENJIVANJE

Kada govorimo o ocjenjivanju potrebno je spomenuti i internacionalni program za športske radne pse skraćeno nazvan IPO. Internacionalni program za športske radne pse provodi se po Pravilniku Komisije za službene pse FCI-a. Sam se program sastoji od dva osnovna cilja. Prvi cilj je utvrditi jesu li pojedini psi pogodni za odgovarajuću uporabnu svrhu, dok je drugi cilj školovanje prema navedenom programu, pridonijeti unapređenju radne sposobnosti i zdravlja pasa iz generacije u generaciju. Jedan od uvjeta za pristupanje ispitu je položen BH/VT ispit prema odredbama nacionalnog kinološkog saveza. Iako je program prvenstveno zamišljen za čistokrvne športske pse, ispitima i natjecanjima mogu pristupiti svi psi, bez obzira na pasminu, rodovnicu ili veličinu. (Bosch i sur., 2014.)

Govoreći o ocjenjivanju rada pasa jamara potrebno je spomenuti istoimeni pravilnik. Prema navedenom pravilniku pristupit će se i ovom poglavlju završnog rada. Ispiti imaju za svrhu određivanje urođenih osobina pasa jamara i dokazivanje upotrebljivosti u lovu. Psi jamari uzgojeni su za lov i od njih se očekuje čvrstina karaktera i ustrajnost pri lovu na grabežljivu divljač, osjetljivost njuha i sigurnost na tragu ranjene divljači te glasan slijed na svježem tragu divljači. Pritom trebaju biti poslušni pratitelji lovcu u lovu, s izraženim čvrstim karakterom u svakoj prilici. (Pravilnik za ocjenjivanje rada pasa jamara, 2007.) Za pristupanje Ispitu prirođenih osobina (IPO) pas treba biti star najmanje 9 mjeseci te imati pozitivnu ocjenu oblika. Ocjenjivanju oblika pas može pristupiti i neposredno prije ispita. Ocjenjivanje po disciplinama ocjenjuje se ocjenama od 4 do 0. Gdje ocjena 4 predstavlja najvišu ocjenu. Ispiti lovnih terijera dijele se na ispite prirođenih osobina iznad zemlje, ispit prirođenih osobina ispod zemlje, ispit oštine u prirodnom jamarenju i puni radni ispit.

8.1. Ispit rada pod zemljom na lisicu

Foksterijer je podoban pas za lov pod zemljom, no kako bi u potpunosti bio odličan u obavljanju svoga posla treba posjedovati osobine kao što su ustrajnost, strast i oštrinu. Ispitivanjem sposobnosti za rad u rovu provodi se uz korištenje lisica koje su uzgojene upravo za tu svrhu i cijepljene protiv bjesnoće. Rad kod okruglog kotla označava da se lisica spušta od ulaza preko

ulazne i silazne cijevi, tjesnaca, ali i mogućih ostalih prepreka do okruglog kotla gdje biva zatvorena. Pas divljač mora pronaći samostalno. Pred okruglim kotlom pas bi trebao ležati pet minuta i pritiskivanjem rešetke potiskivati lisicu. Ako pas vlada divljači zapor se oslobađa, ali se ne otvara zasun prema košari za istjerivanje. Međutim, ako pas i dalje snažno potiskuje lisicu kako bi je istjerao otvara se i navedeni zasun. Rad se završava lisičjim napuštanjem rova ili neuspjehom psa. Ukupno vrijeme rada u rovu iznosi 15 minuta. Smjernice kod ocjenjivanja istjerivanja su sljedeće: ocjena 4 znači da pas pokazuje samostalan rad, lovački propisano svladava lisicu i dolazi do istjerivanja. Ocjena 3,5 znači da nam pas pokazuje dobar rad i da prema propisima leži pred kotlom, pritiskuje lisicu i pokušava ju istjerati, no lisica napušta rov bez pritiska psa. Sljedeća je ocjena 3 i ona znači da pas također pokazuje dobar rad, leži pred kotlom na propisani način i ima povremene pokušaje istjerivanja lisice. Kod ocjene 2,5 pas pokazuje zadovoljavajući rad, propisano leži pred kotlom, no ima tek poneki pokušaj istjerivanja lisice. Zatim slijedi ocjena 2/1 koja znači da pas pokazuje manjkav rad koji je nezadovoljavajući i posljednja je ocjena 0 što znači nezadovoljavajući rad. Kada govorimo o ustrajanosti i strasti također su osobine koje se ocjenjuju prilikom ulaska u rov. Ocjenjuju se ocjenom 4 koja nam govori da pas pokazuje vrlo dobru čak i primjerenu ustrajanost i strast za vrijeme rada te stalno nastoji fiksirati lisicu na određenom mjestu što dovodi do potiskivanja iz rova. I ocjenom 3-0 koje nam govore da je u skladu s prikazanim radom, nestalno ponašanje, dvokratno napuštanje divljači, divljač se pomiče i popuštanje strasti. (Pravilnik za ocjenjivanje rada pasa jamara, 2007.)

8.2. Ispit rada nad zemljom na divlju svinju

Pas koji je ustrajan i oštar divlju svinju može bez problema goniti i držati u mjestu. Stoga postoji nekoliko načina kako obučiti psa za lov na divlju svinju. Jedan od načina je da mlađi pas uči sa starijim psom u vježbalištu i na taj način od starijeg psa može naučiti što treba činiti. Ovdje veliku ulogu ima metoda oponašanja rada čime on počinje oblajavati svinje. Vježbalište odnosno gatere s vremena na vrijeme treba mijenjati kako pas ne bi stekao naviku na isto mjesto i divljač. Mladom bi psu trebalo omogućiti susretanja s divljom svinjom barem jednom u 10 dana. Kako bi pas znao loviti na otvorenom potrebno je da zna pratiti trag divljih svinja, no dobar pas mora raditi na tragu divljih svinja starom 10 do 20 sati. Drugi način je da se pas od najranije dobi pušta da goni i traži

zeca, a tek u kasnijim fazama on počinje tražiti divlju svinju. Tom metodom se u psa u najranijoj dobi budi nagon za lovom, osjetilo njuha, sigurnost na tragu, sljedovoljnost, sljedoglasnost, vidoglasnost, sklonost prema vodi, vodljivost i mnoge druge.

Kada govorimo o radu nad zemljom potrebno je opisati nekoliko disciplina. Uporabu nosa treba promatrati kod svih disciplina. Pri samoj procjeni trebala bi se uzeti u obzir snaga vjetra, pogodnost tla, ali i osobine tla. Ocjena se u ovoj kategoriji izvodi iz ukupnog dojma. Najbolja metoda za ocjenjivanje korištenja nosa je rad psa na tragu zeca, kojeg pas nije vidio. I ovdje se ocjene odnose od 4 do 0. Gdje ocjena 4 do 2 označava uporabljivog psa, dok su ocjena 1 i 0 neuporabljiv pas. Sigurnost na tragu treba ocjenjivati prema tome koliko brzo pas napreduje prema tragu i napreduje li uopće. Ocjene u gore spomenutoj kategoriji su 4 do 1 gdje označavaju prolaznost i ocjena 0 koja označava neuporabljivog psa. Pod sljedovoljnošću podrazumijeva se upornost praćenja traga. Stalno zalaganje psa da iznova uhvati izgubljeni trag, govori o visokoj sljedovoljnosti. Ovdje se također koriste ocjene od 4 do 1 i ocjena 0. Najčešće je sljedoglasnost smanjena zbog manjka prirodne sklonosti za sljedovoljnošću. Sljedoglasnost je pravilno, trajno glasanje psa na tragu koji nije imao priliku vidjeti divljač. Za samo ispitivanje sljedoglasnosti psa je potrebno odvezati tek kad je divljač izvan njegovog vidokruga. Ova kategorija ocjenjuje se ocjenama od 4 do 0, s tim da najviša ocjena, ocjena 4 znači sljedeće: vrlo dobra, zatvorena sljedoglasnost u trajanju primjerene razdaljine. Dok ocjena 0 znači: nedovoljna sljedoglasnost ili odsustvo sljedoglasnosti. Vidoglasnost je sljedeća disciplina u kojoj sudjeluju psi koji nisu prijavljeni za sljedoglasnost. Ovdje veliku ulogu ima korištenje zeca na polju. Hrvatski kinološki savez (2007.) navodi sljedeće: „Radi utvrđivanja uporabe nosa, sigurnosti na tragu, sljedovoljnosti i eventualno ipak postojeće sljedoglasnosti i te pse treba barem jednom ispitati i ocijeniti na tragu zeca koji je izvan vidokruga.“ Ocjenjivanje ove kategorije nešto je drugačije od prethodnih, a izgleda na sljedeći način: ravnomjernu vidoglasnost, korak po korak na duljoj razdaljini uvijek treba ocijeniti ocjenom 4. Ocjene 3-2 dodjeljuju se prema intenzitetu i trajanju. Psi koji su ocijenjeni ocjenom 1 ili niže iz vidoglasnosti, ne mogu položiti IPO. (Hrvatski kinološki savez, 2007.) Sklonost prema vodi također je jedna od disciplina, a u njoj treba ispitati prirodnu sklonost psa prema vodi. Za ovaj zadatak prikladne su široke ili stajaće tekućice s dobrim prilazom, gdje pas može plivati bez zahtijevanja za donošenjem. Ocjenjivanje se provodi od ocjene 4h do ocjene 0. Ocjenjuju se i kategorije poput vodljivosti, mirnoće na pucanj i sam karakter psa koji predstavlja ukupnost stečenih i prirodnih osobina ponašanja. (Pravilnik za ocjenjivanje rada pasa jamara, 2007.)

8.3. Rad na krvnom tragu

Ispit rada na krvnom tragu obavlja se u šumi na najmanje 6 metara dugom odmotanom radnom povodniku s propisanom ogrlicom. Trag divljači mora biti dug od 40 do 600 metara i položen prskanjem ili nanošenjem ¼ litre krvi divljači. Preporuča se dodatno korištenje obuće za polaganje tragova. Kada je riječ o nastrijelu, on se može nalaziti do 100 metara izvan šume, te se on obilježava grančicama i krvlju. Na kraju umjetnog traga potrebno je otkriveno odložiti odstrijeljen primjerak divljači. Početnih 50 metara trag bi trebao ići u istom smjeru. Vrijeme koje trag od 400 metara mora odstajati ne smije biti manje od 2 sata niti više od osam sati. Noćni trag trebao bi odstajati najmanje 12 sati, a najviše 20 sati. Pokazivanje mrtve divljači trebalo bi ispitati na istom tragu neposredno nakon rada na povodniku, pri čemu trag divljači pri početku rada na krvnom tragu treba produljiti za 150 m. (Pravilnik za ocjenjivanje rada pasa jamara, 2007.)

Kraj rada na povodniku označava se posebno obilježenim ležištem ranjene divljači, na kojem pokazivača mrtve divljači treba odvezati kako bi izradio daljnjih 150 m do primjerka divljači. Istovremeno treba ocjenjivati samo način pokazivanja, bez obzira je li je pas našao divljač po tragu ili slobodnim traženjem izgubljene divljači. Divljač koja je položena na kraju traga, mora biti zašivena. Nakon rada na povodniku, psa treba odložiti mimo divljači dok suci i vodič iz udaljenosti promatraju njegovo ponašanje. Ovdje se ne dodjeljuje ocjena, ali ukoliko dođe do oštećenja same divljači psa se isključuje iz ispita. (Pravilnik za ocjenjivanje rada pasa jamara, 2007.)

9. ZAKLJUČAK

Zaključno, kratkodlaki i oštrodlaki foksterijeri pasmina su jamara visoka do 38 centimetara. Većinom su bijele boje sa smeđim ili crnim pjegama no mogu se pronaći i u drugim varijacijama. Zemlja podrijetla gore navedene pasmine je Velika Britanija, iako su se jamari kao pasmina razvili u više europskih zemalja.

U završnom radu spominje se i uzgoj navedene pasmine. Prosječna veličina legal kod foksterijera je 3 do 6 štenaca. Potrebno je napomenuti kako vrsta uzgoja, starost, ali i zdravstveni uvjeti odigravaju veliku ulogu u veličini samoga legal. Kod uzgoja može doći i do komplikacija pri porodu, kako bi se navedeno izbjeglo važno je da su majka i otac dobrog zdravstvenog stanja što se može utvrditi testiranjem. Kod uzgoja foksterijera postoje četiri osnovne metode uzgoja: metoda linijskog uzgoja, metoda uzgoja u čistoj krvi, metoda uzgoja u srodstvu i metoda povratnog parenja. Kada govorimo o obuci foksterijera pasmina pokazuje izrazite rezultate u lovu s lovcima. Možemo zaključiti kako je navedena pasmina, bilo kratkodlaka ili oštrodlaki odlična kao kućni ljubimac unutar obitelji, ali i kao lovački pas.

10. POPIS LITERATURE

1. Bosch, A., Diegel, G., Jansen, F., Schäpermeier, W., Scherkl, E., Markschläger, R., Wahlström, P. (2014.): Pravidnici športske radne kinologije. Hrvatski Kinološki Savez, Zagreb, str. 51-71.
2. Dakić, R. (2002): Terijeri, Škotski i Zapadno škotski bijeli terijeri. Složna braća, Beograd, 116.
3. Darabuš, S., Jakelić, I. Z. (2012): Osnove lovstva. Hrvatski lovački savez, Zagreb, 428.
4. Filipović, B. Metode procjene radne sposobnosti i korištenja terijera u lovne svrhe. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet, Zagreb, 2019
5. Hrvatski kinološki savez (2022.): FCI 3 Terijeri, Zagreb, 135
6. Janeš, M. Genetska varijabilnost kraškog ovčara, tornjaka, šarplaninca i tibetskog terijera, Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb, 2020.
7. Klever, U. (1995): Velika knjiga o psima. Primula d.o.o., Opatija, 368.
8. Marijanović, R. Uzgoj, lovne karakteristike i obuka zlatnog retrievera, Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet, Osijek, 2017.
9. Puggnetti, G. (1983): Sve o psima; Mladost, Zagreb, 152.
10. Ristić, Z., Matejević, M. (2016): Kinologija, Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad
11. Tucak, Z., Florijančić, T., Grubešić, M., Topić, J., Brna, J., Dragičević, P., ... & Vukušić, K. (2002). Lovstvo, drugo prošireno izdanje. Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, 382
12. Tucak, Z., Wikerhauser, T., Cvetnić, S., Bošković, I., Tomašković, A., Alegro, A., ... & Lepeduš, H. (2003): Lovna kinologija. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 336.

Internetski izvori:

1. <https://ahcfargo.com/client-resources/breed-info/fox-terrier-wirehaired/>, pristupljeno 17. 8.2023.
2. <https://breedingbusiness.com/how-to-breed-fox-terriers/>, pristupljeno 27.6. 2023.

3. <https://bs.petmypet.ru/3497-fox-terrier-dog-description-features-maintenance-car.html>, pristupljeno 15. 8. 2023.ž
4. <https://buysellpuppies.com/fox-terrier/breeding-the-fox-terrier>, pristupljeno 14.6.2023
5. <https://jackrussellowner.com/are-fox-terriers-hunting-dogs-truth-with-hints/>, pristupljeno 16.8.2023.
6. <https://kdosijek.hr/obuka-pasa-na-divlju-svinju/>, pristupljeno 18.8.2023.
7. <https://kdosijek.hr/obuka-pasa-na-divlju-svinju/>, pristupljeno 19.8.2023.
8. <https://petstrainingandboarding.com.au/breed/fox-terrier/>, pristupljeno 13.6.2023.
9. <https://web.hks.hr/wp-content/uploads/2017/10/PRAVILNIK-ZA-OCJENJIVANJE-RADA-JAMARA-LOVNIH-TERIJERA-I-JAZAVCARA.pdf> , pristupljeno 1.8.2023.
10. <https://www.aftc.org/wire-fox-terrier.html>, pristupljeno 1.8. 2023.
11. Lovačka udruga Tomislavgrad: Obuka pasa po pasminama. <http://www.lu-orlovkuk.com/Files/Documents/obuka-pasa-po-pasminama-pdf-ae6a2e6133134c64b9cbafc92fe00322.pdf>, pristupljeno 14. lipnja. 2023.